

УДК 796.017:796.035(477.87)

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ НА ЗАКАРПАТТІ ЯК НЕВІД'ЄМНОГО СКЛАДНИКА СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

**Ванесса БІРТОК, Ференц БІРТОК,
Олександр БЕРГХАУЕР**

*Закарпатський угорський інститут імені Ференца
Ракоці II, м. Берегове, Україна*

Галузь туризму неперервно розширюється, змінюється й удосконалюється, пропонує нові види й послуги туризму. У сфері українського туризму відзначається особливий вид активності — спортивно-оздоровчий туризм. Цей унікальний напрямок з'явився завдяки ініціативі туристів-аматорів він поєднує у собі спорт і відпочинок (Шпильова, 2013).

Науковці О. Дмитрук і Ю. Щур вважають спортивно-оздоровчий туризм видом активності, що передбачає подолання маршруту із застосуванням і пішої ходьби, і переміщення за допомогою лиж, водного транспорту, велосипеда та інших, без використання механічних

транспортних засобів. Згідно з цією ознакою, такий вид туризму можна назвати «*активним туризмом*» (іншомовні відповідники: adventure tourism — пригодницький туризм, extreme tourism — екстремальний туризм, action tourism — власне активний туризм) (Дмитрук & Щур, 2003).

Для України *екстремальний туризм* — відносно нове явище, яке вже встигло набути популярності не тільки серед професіоналів, а й серед простих туристів від початку XXI століття (Свида, 2011).

Завдяки своїм природним умовам і ресурсам, Україна має великий потенціал для розвитку різноманітних форм активного відпочинку. Особливо доступними й популярними видами туризму на національному так й на світовому рівні є пішохідний туризм у Криму, Карпатах і на Поділлі, водний туризм на річках, озерах і морях, велосипедний туризм у горах і на височинах країни, спелеотуризм у Поділлі і Криму, а також гірськолижний туризм у Карпатах і на Кримському півострові (Годя, 2016).

Проте глобальна пандемія COVID-19 розгорнула кризу, яка масшталбно вплинула на туристичну індустрію по всьому світу, і Україна не стала винятком. Туризм як один із ключових секторів глобальної економіки, зазнав серйозних втрат через обмеження в переміщенні (Мозолев & Хмара, 2021; Sass, Berghauer, Tóth & Linc, 2023). За час загострення кризової ситуації показники іноземного туризму значно зменшилися, тому на території України домінувала частка внутрішнього туризму.

Період пандемії спричинив підйом популярності екстремально-го, спортивного й активного туризму взагалі. Ці види відпочинку приваблюють тим, що вони відбуваються переважно на природі й не потребують великих скупчень людей. Відкриті походи стали новим трендом серед любителів активного відпочинку

Після завершення глобальної пандемії вже другий рік через повномасштабного вторгнення панує нова криза, і зазначений потенціал України використовують лише частково.

У наведеній таблиці можна побачити такі території України, де одночасно є розвинутими декілька видів екстремального туризму.

Порівняно новою туристичною дестинацією в Україні є Чорнобильська зона. Наявність дійсно унікальних об'єктів і територій

у Чорнобильській зоні, дедалі більше приваблюють туристів-екстремалів. Зона містить багато небезпечних чинників, тому її відносять до катастрофічного туризму (Хмара & Торченко, 2021).

Таблиця 1

Території України з різними видами екстремального туризму (створено за статтею Хмара & Торченко, 2021)

ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ		
ЧОРНОБИЛЬСЬКА ЗОНА	КРИВОРІЖЖЯ	ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ
Туристичні об'єкти	Види екстремального туризму	Найбільш розвинені види екстремального туризму
музей «Чорнобиль»	пішохідний	альпінізм
об'єкт «Укриття»	гірський	гірсько-пішохідний туризм
місто-привид Прип'ять	альпінізм	спелеологія
радіолокаційна станція «Дуга»	спелестологічний	гірськолижний
портові крани	велосипедний	маунтбайкінг
«Рудий» ліс	шахтний	спортивне орієнтування
	дайвінг	авторалі й мототуризм гірського місцевістю
	пара-і дельтапланеризм	джайло-туризм
		трекінгові маршрути

Криворіжжя є туристичною територією України, що має потенціал для розвитку дев'яти видів екстремального туризму.

Гірські райони Закарпаття пропонують найбільше можливостей напрямів для розвитку екстремального туризму, завдяки своєму багатому територіальному рельєфу.

Подорожі Україною наразі ускладнені через загрозу обстрілів, і, на жаль, поки що немає повністю безпечних регіонів. Але, попри

це, тепер Закарпатську область вважають однією з найбезпечніших областей на території країни через східне розташування. Завдяки цьому Закарпатська область стала прихистком і місцем спокою для тисяч українців.

З урахуванням потенційної небезпеки в більшості областях України розвиток їх туризму може бути менш пріоритетним чинником.

Отже, для поліпшення стану напряму екстремального туризму в Україні треба активно використовувати території Закарпатської області, що володіють унікальними природними умовами для здійснення різноманітних захопливих туристичних маршрутів. За належної стратегії розвитку екстремального туризму сприятиме збільшенню внутрішнього туризму, що теж сприятиме зростанню прибутків і поліпшення економічного стану країни.

Список використаних джерел

1. Годя І. М. Спортивно-оздоровчий туризм у світі й Україні: соціальний та економічний аспекти / І. М. Годя // Гілея: науковий вісник. — 2016. — Вип. 114. — С. 378–380. УДК 796.5 (095)
2. Дмитрук О. Ю. Спортивно-оздоровчий туризм : навч. посіб. / О. Ю. Дмитрук, Ю. О. Щур. — К.: Альтерпрес. С. 2003–232.
3. Мозолев О. М., Хмара М. А. (2021) Проблеми та перспективи розвитку туристичної галузі України в умовах пандемії COVID-19. The I International Science Conference on Multidisciplinary Research, January 19–21, 2021, Berlin, Germany, 1086–1090
4. Хмара М. А, Торченко О. В. 2021. Перспективи розвитку екстремального туризму в Україні. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки» | No 4. С.443–448
5. Шпильова О. В. 2013. Сучасний стан спортивно-оздоровчого туризму в Україні. Економічна наука. УДК 379.85 (477). С. 88–91.
6. Sass, E., Berghauer, S., Tóth, A., Linc, A. The impact of Covid-19 on the tourism activities of Hungarian tourism entrepreneurs in Transcarpathia // TÉR ÉS TÁRSADALOM 37: 3 2023 — pp.176–201., 26p.